

EKOTOPSKA ANALIZA BOČA

Ana Vovk

UDK 911.2(497.12"Boč")

EKOTOPSKA ANALIZA BOČA

Ana Vovk, mag., Pedagoška fakulteta Maribor, Oddelek za geografijo, Koroška cesta 160, 62000 Maribor, Slovenija

UDC 911.2(497.12"Boč")

ECOTOPIC ANALYSIS OF BOČ MOUNTAIN

Ana Vovk, M. Sc., Pedagoška fakulteta Maribor, Oddelek za geografijo, Koroška cesta 160, 62000 Maribor, Slovenia

Uspešno varstvo narave in poznavanje kakovosti zemljišč za različno rabo zahtevata dobro poznavanje vseh naravnih in družbenih dejavnikov okolja. Posamezni sestavni deli pokrajine se pojavljajo v različnih kombinacijah in vplivajo na rabo tal in naselitev. S kvantitativnim vrednotenjem kamnin, reliefa, voda, rastja in prsti lahko določimo prostorsko najmanjše homogene enote - ekotope. Članek predstavlja primer ekotopske analize pokrajine Boča.

The successful protection of nature and qualitative evaluation of areas for different land use demand appropriate knowledge of all natural and social factors within of environment. All components of the landscape appear in various combinations. Their influence on land use and settling is of special importance. By quantitative evaluation of lithological structure, relief, hydrological, vegetational and soil characteristics, the smallest homogeneous units - ecotops, can be determined. The article represents a case study of ecotopic analysis on the example of the Boč mountain landscape.

Prepletenost naravnih in družbenih sestavin pokrajina zahteva, da najprej preučimo posamezne sestavine (3) in na njihovi osnovi omejimo temeljne, najmanjše homogene pokrajinske enote **ekotope** (4), ki jih lahko združujemo v območja sorodnih ekotopov, **ekotopske komplekse**, torej pokrajinske enote s podobnimi naravnimi značilnostmi.

Boč pripada hribovitemu predalpskemu svetu, ki se vleče od južnega roba Mislinjske doline do zahodnega roba Varaždinske Podravine. Po markantni razgledni točki (Boč, 980 m) se hribovje imenuje Bočko pogorje. V tektonskem smislu je podaljšek Vzhodnih Karavank, kar se kaže v kamninski zgradbi. Prevladujejo mezozojski apneneci in dolomiti, ob severnem vznožju pa so zaplate glinavcev, kremenovih peščenjakov in miocenskih laporjev. Masiven apnenec in dolomit se mozaično prepletata, dolomiti prevladujejo na obrobjih Boča, v osrednjem delu pa so apneneci.

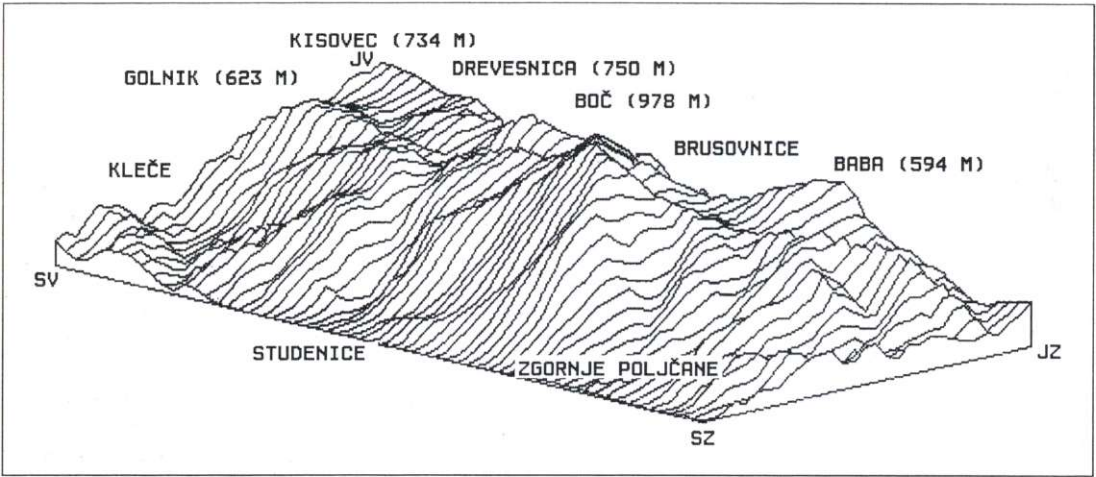
V članku je predstavljen povzetek ekotopske analize vrha Boča in njegovega severnega pobočja, ki je na prvi pogled precej enolična gozdnata pokrajina, dejansko pa je raziskava naravnih razmer na 12 km² velikem območju oziroma na prerezu od Zgornjih Poljčan do Krasne v smeri zahod - vzhod in od Studenic do planinskega doma pri Sv. Miklavžu na Boču v smeri sever - jug pokazala kar velike

razlike.

Prevladujoče strmine obravnavanega območja so od 21 do 35° (46 % vse površine), sledijo pa pobočja z naklonom od 6 do 20° (39 %). Ravniškega sveta do 2° je le 2 %, 3 % pa je skalnih površin z naklonom od 36 do 90°. Polovica pokrajine ima nadmorsko višino nad 700 m, kar se odraža v reliefnih oblikah, podnebjju in rastju. V smeri proti severu (proti Dravinji) se višine hitro zmanjšujejo, zato so višinske razlike velike, s tem pa tudi reliefna energija.

Slaba četrtina površja ima severno ekspozicijo, če pa upoštevamo še severovzhodne in severozahodne lege, pripada kar 56 % površine hladnim legam. Tople lege so pogostejše v smeri proti Rogaški Slatini in ob cesti, ki povezuje dolino Dravinje s planinsko kočo na Boču. Spremembe v ekspoziciji se najbolj kažejo v značaju rastja in v lastnostih prsti, kar je posledica bistveno manjših naklonov na južnih pobočjih.

Po slemenih Boča dežuje bolj pogosto in izdatneje kot v sosednjih Dravinjskih gorah. Povprečna razlika v količini padavin med vznožjem Boča in vrhom je 118 mm. Podobno je s temperaturami. V gričevnatem svetu je povprečna letna temperatura nekaj pod 15°C, na vrhu Boča za polovico manj. Tako pade na Boču letno okrog

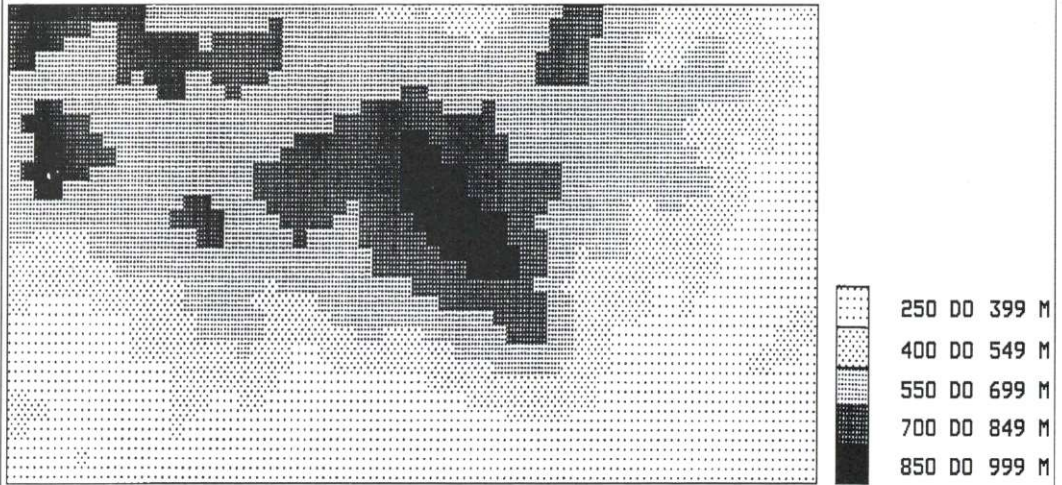
Slika 1: Tridimenzionalni pogled na območje Boča s severozahoda proti jugovzhodu.

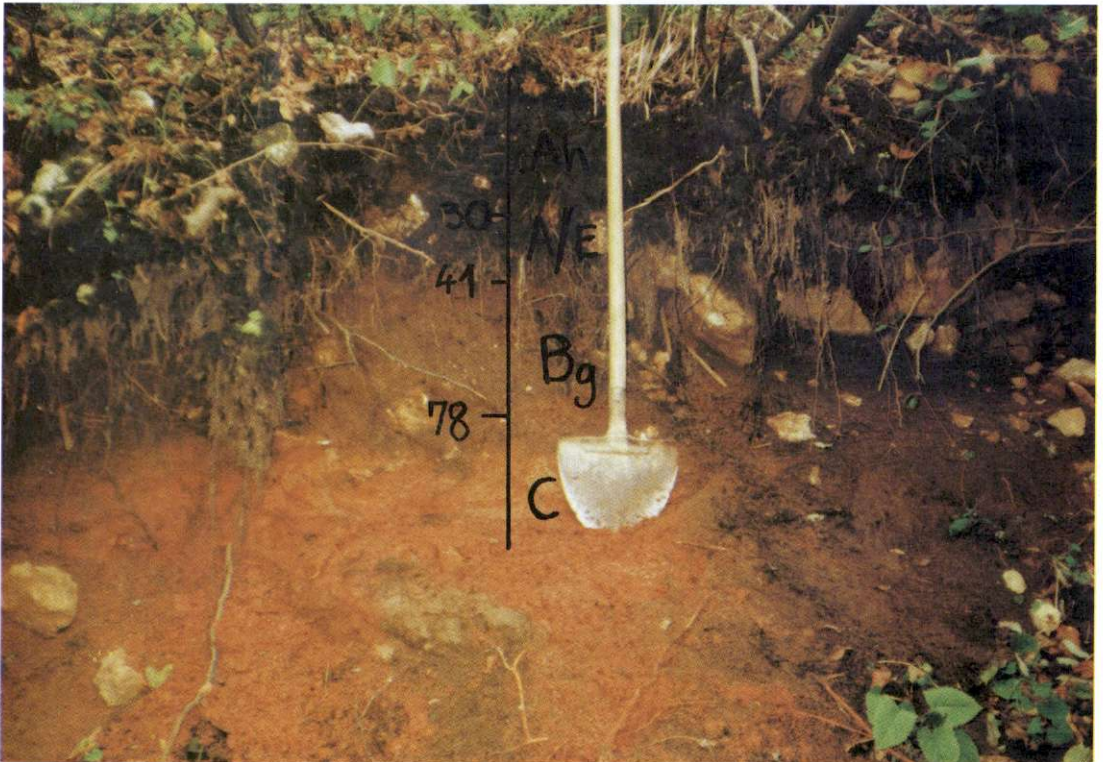
Slika 2: Prerez plitve prhlinaste rendzine na dolomitu na Boču. (Foto: A. Vovk.)

Slika 3: Višinski pasovi na območju Boča.

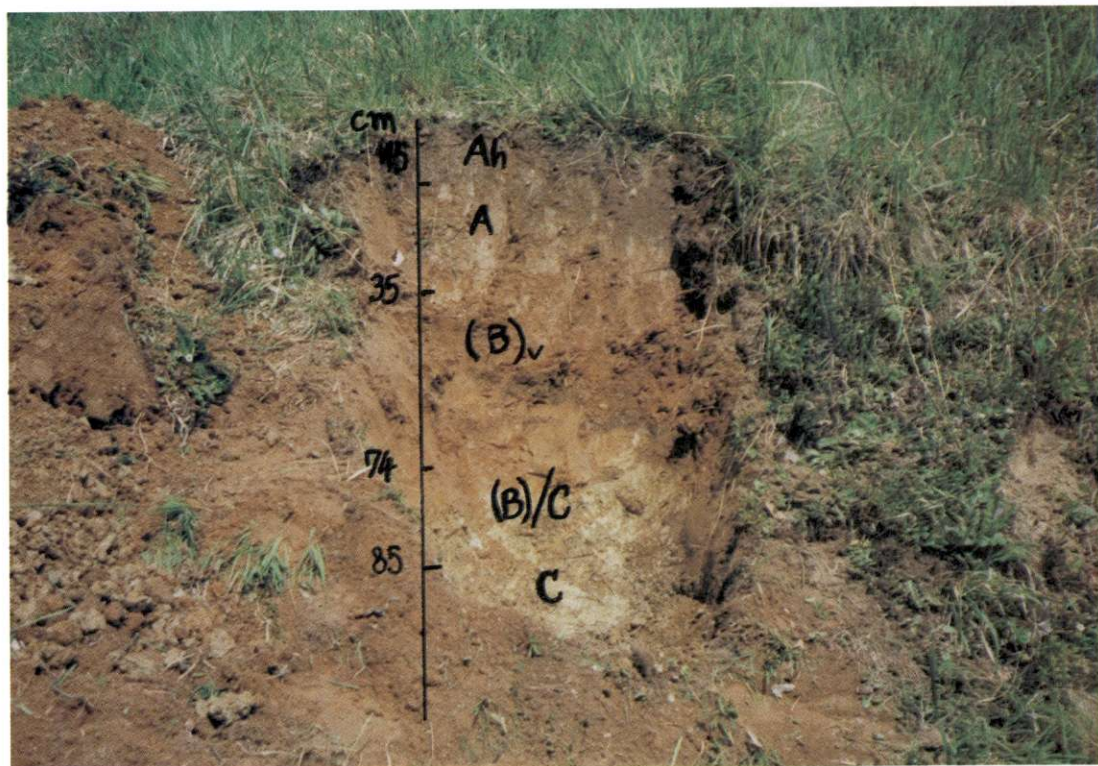

Slika 4: Prerez delno izprane rjave pokarbonatne prsti na apnencu na Boču. (Foto: A. Vovk.)

Slika 5: Nakloni z mrežo vodotokov na območju Boča.

Slika 6: Prerez globoke evtrične rjave prsti na pleistocenski ilovici na Dolgem Vrhu. (Foto: A. Vovk.)

Slika 7: Ekspozicije na območju Boča.

Slika 8: Prerez rjave pokarbonatne prsti na apnencu na Boču. (Foto: A. Vovk.)

1200 mm padavin, povprečna letna temperatura je 8° (5). Za podnebje Boča je značilna perhumidnost (velika vlažnost), saj je količina padavin večja od evapotranspiracije (izhlapevanja). To velja za vse mesece v letu, saj v dobi rasti, ko je izhlapevanje največje, pade kar dve tretjini vseh padavin.

Na območju Boča je več tipov prsti. Na karbonatnih kamninah (apnenci, dolomiti) so se razvile rendzine, ki pokrivajo precejšnji del Boča. V odvisnosti od vrste kamnine, oblike njene razpadlosti, vodnih in zračnih razmer ter vrste rastja se pojavljajo različne oblike rendzin.

Na apnencih prevladujejo plitve rendzine, ki so v razpokah med skalami in kamenjem tudi globlje. Spodnji, talni horizonti imajo slabo kislo do nevtralnno reakcijo, zgornji, površinski pa so precej zakisani. Malo zahtevni drevesni vrsti črni gaber (*Ostrya carpinifolia*) in graden (*Quercus petraea*) naseljujejeta slabo rodovitna, suha, strma, prisojna zemljišča. Na teh rastiščih imajo gozdovi gradna in gabrovca (*Quercus* - *Ostryetum*) pomembno varovalno vlogo.

Rendzina na dolomitu je plitva do srednje globoka. Reakcija prsti je nekoliko višja od reakcije rendzine na apnencu. Prsti so enakomerno globoke, na površini ni kamenja. Prevladujejo bukovi gozdovi s primesjo gozdne bekice (*Luzulo* - *Fagetum*), belega gabra (*Carpinetum* - *Fagetum*) in hrasta doba (*Quercus* - *Fagetum*) v nižjih legah.

Na zelo strmih apnениških pobočjih so razvite plitve rendzine in litosoli (kamnišča) s skromnim rastjem.

Na položnih pobočjih so na trdih karbonatnih kamninah razvite pokarbonatne rjave prsti. Humusni Ah horizont leži na kambičnem (B)rz horizontu, ki je nastal s kopičenjem netopnega ostanka pri kemičnem preperevanju karbonatne matične podlage. Glina, ki je nastala iz netopnega ostanka, je odporna proti eroziji, ker se nabira v širokih razpokah. Pokarbonatne prsti so globlje tudi zato, ker je glina zasičena s kalcijem in je zaradi notranje vezanosti odporna proti površinskemu spiranju (2). Gozdnovegetacijski tipi na pokarbonatnih prsteh so gorski bukov gozd (*Enneaphyllo* - *Fagetum*), gozd bresta z javorji (*Ulmo* - *Aceretum*) in visokogorski bukov gozd (*Savensi* - *Fagetum*), (2).

Povezanost in součinkovanje pokrajinskih sestavin sta oblikovala šest ekotopskih kompleksov.

Bukov gozd (*Savensi* - *Fagetum*) na dolomitu s pokarbonatnimi prstmi leži na nadmorskih višinah med 600 in 650 m. Značilni so nakloni od 3 do 10°, severozahodna lega in valovito pobočje.

Bukov gozd s toploljubnimi vrstami (*Ostryo* - *Fagetum*) na dolomitu z rendzinami leži na nadmorskih višinah med 650 in 750 m. Značilni so nakloni med 20 in 25° in jugozahodna lega.

Visokogorski bukov gozd (*Savensi* - *Fagetum*) na apnencu z rendzinami leži na nadmorskih višinah med 700 in 850 m. Značilni so nakloni od 15 do 30°, zmerno strmo pobočje in zahodna lega.

Jelovo - bukov gozd (*Abieti* - *Fagetum* praep.) na apnencu z rendzinami leži na nadmorskih višinah od 850 do 980 m. Značilni so nakloni od 10 do 25°, zahodne do jugozahodne lege. To je območje na vrhu Boča.

Gozdovi jesena in javorja (*Ulmo* - *Aceretum*) na apnencu s pokarbonatnimi prstmi leži ob vznožju pobočja, na nadmorskih višinah od 620 do 650 m, nakloni pa so od 5 do 15°.

Šesti ekotopski kompleks predstavlja **travno rastje** na apnencu s pokarbonatnimi prstmi. Leži v vrtači s premerom 200 m na nadmorski višini 630 m.

1. Galzer, R. 1991: *Regionales Landschaftskonzept Oberes Drautal*. Institut für Landschaftsplanung und Gartenkunst. Wien.

2. Kalan, J. 1990: *Pedološke razmere na Boču*. Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo pri Biotehniški fakulteti v Ljubljani. Ljubljana.

3. Nagl, H. 1990: *Proseminar für Landschaftsökologie und Naturlandschaftsforschung*. Geookologie. Wien.

4. Plut, D. 1980: *Raziskovalne zasnove in delovne metode pokrajinske ekologije*. Geografski vestnik LII. Ljubljana.

5. Stritar, A. 1984: *Tla in podoba krajin v občini Slovenska Bistrica*. Zbornik občine Slovenska Bistrica. Slovenska Bistrica.

6. Vovk, A. 1993: *Vpliv reliefa na lastnosti prsti med Bočem in Dravinjskimi gorici*. Magistrska naloga, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Ljubljana.